ACORD
între
PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA
şi
AGENŢIA ELVEŢIANĂ PENTRU DEZVOLTARE ŞI COOPERARE
privind prima fază a proiectului
"Consolidarea Democraţiei Parlamentare în Moldova (PADEM)"
7F-09960.01

Agenţia Elveţiană pentru Dezvoltare şi Cooperare SDC, reprezentând Consiliul Federal al Confederaţiei Elveţiene, acţionând prin intermediul Biroului de Cooperare Elveţiană / Reprezentanţa Ambasadei Confederaţiei Elveţiene în Republica Moldova, şi Parlamentul Republicii Moldova (denumite în continuare "părţile"), dornice să coopereze în domeniul democraţiei parlamentare în Republica Moldova, au convenit asupra următoarelor:

Preambul

În încercarea de a consolida relaţiile de prietenie existente între cele două ţări,

Înţelegând că respectarea principiilor democratice şi a drepturilor fundamentale ale omului - astfel cum sunt enunţate în special în Declaraţia Universală a Drepturilor Omului - inspiră politicile interne şi externe ale celor două părţi şi constituie un element esenţial pe picior de egalitate cu obiectivele prezentului acord,

În temeiul şi în aplicarea Acordului dintre Guvernul Confederaţiei Elveţiene şi Guvernul Republicii Moldova privind asistenţa umanitară şi cooperarea tehnică din 20 septembrie 2001,

Agenţia Elveţiană pentru Dezvoltare şi Cooperare (SDC) (denumită în continuare "SDC") şi Parlamentul Republicii Moldova convin să asigure punerea în aplicare a prezentului acord.

Articolul 1 Obiectiv

(1) Scopul principal al prezentului Acord este de a asigura implementarea cu succes a primei faze a Proiectului "Consolidarea Democraţiei Parlamentare în Republica Moldova (PADEM)" în perioada 01.04.2025 - 31.03.2029.

(2) Obiectivul general al proiectului este îmbunătăţirea ireversibilă a practicilor parlamentare, asigurarea democraţiei şi rezilienţei parlamentare, precum şi independenţa instituţiei.

(3) Proiectul urmăreşte obţinerea următoarelor rezultate:

a) Îmbunătăţirea calităţii legislaţiei adoptate de Parlament.

b) Control parlamentar mai coerent şi mai eficient.

c) Îmbunătăţirea comunicării dintre Parlament şi cetăţeni.

(4) Agenţia de implementare a proiectului este DAI Global Belgium SRL (DAI), împreună cu partenerul său strategic European Project Management (EPM). DAI a fost mandatată de SDC, în urma unui proces de selecţie prin licitaţie deschisă, să implementeze prima fază a proiectului. Pentru a face acest lucru, DAI va lucra prin Unitatea de Facilitare (UF) a proiectului său, cu statutul juridic al unei sucursale a

unei întreprinderi străine nerezidente *(DAI GLOBAL, LLC BETHESDA)*. Proiectul va mobiliza pe cât posibil expertiză locală, dar și expertiză internațională, inclusiv elvețiană.

(5) Proiectul face parte din domeniul prioritar Guvernanță și Coeziune socială din cadrul Programului de cooperare al Elveției pentru Moldova 2025-2028. Acesta va oferi un flux constant de consultanță și sprijin direcționat pentru consolidarea capacităților Parlamentului Republicii Moldova, urmărind îmbunătățirea practicilor de guvernanță, o mai mare incluziune și o transparență și coeziune sporite. Proiectul va colabora cu administrația parlamentară, deputații și comisiile permanente ale Parlamentului (CPP) pentru a atinge obiectivul general menționat la alineatul (2) și rezultatele menționate la alineatul (3).

(6) Conducerea generală a Proiectului la nivel național revine Parlamentului Republicii Moldova, în timp ce Cancelaria de Stat a Republicii Moldova va juca un rol-cheie în conducerea aspectelor ce țin de colaborarea dintre Parlament și Guvern. Administrația parlamentară și CPP-urile selectate vor contribui la conducere și vor asigura implementarea Proiectului în domeniile lor de activitate, în conformitate cu domeniul de aplicare al Acordului. Beneficiarul final al Proiectului este societatea în ansamblu a Republicii Moldova, beneficiind de schimbările aduse de practicile parlamentare îmbunătățite și de intervențiile de dezvoltare incluzivă.

Articolul 2 Contribuția elvețiană

(1) SDC va contribui cu un total maxim de 5'000'000 franci elvețieni (CHF) pentru implementarea Proiectului. Pe lângă serviciile DAI, aceasta include, de asemenea, CHF 400'000 sprijin direct pentru Parlamentul Republicii Moldova, gestionat de DAI, și CHF 200'000 pentru cooperarea cu Serviciul Parlamentar Elvețian (SPS), gestionat de SDC. Eliberarea fondurilor elvețiene către DAI se va face pe baza progresului proiectului, a cheltuielilor efectuate și a cerințelor reale.

(2) Pentru implementarea proiectului, Confederația Elvețiană, prin intermediul SDC, va furniza:
a) Facilitarea dialogului și cooperării între Proiect și Parlamentul Republicii Moldova;
b) Facilitarea schimburilor între proiect, SPS, alte proiecte relevante finanțate de SDC și proiecte finanțate de alți donatori - în vederea identificării sinergiilor și a domeniilor de cooperare, a evitării suprapunerilor, a creșterii eficienței cooperării pentru dezvoltare și a creșterii impactului;
c) Facilitarea influențării politicilor în domenii relevante pentru proiect.

Articolul 3 Contribuția moldovenească

Parlamentul Republicii Moldova întreprinde următoarele acțiuni:
a) Conduce procesul de reformă și coordonare în domeniul activității parlamentare, în conformitate cu politicile și legile existente;
b) Conduce dezvoltarea cadrului juridic/regulator care contribuie la schimbări durabile în domeniile democrației parlamentare;
c) Asigură menținerea în vigoare și/sau îmbunătățirea cadrului instituțional relevant și dezvoltarea și menținerea de către organismele parlamentare a unei cooperări constructive și transparente cu societatea civilă și cu cetățenii;
d) Facilitează colaborarea cu Guvernul Republicii Moldova, Cancelaria de Stat și alte autorități relevante la nivel național și local;
e) Contribuie la diseminarea produselor de cunoaștere inovatoare privind soluțiile dezvoltate în cadrul proiectului;
f) Convoacă și coordonează reuniunile Comitetului Director în scopul oferirii de orientări pentru proiect și al supravegherii desfășurării corecte a activităților aferente, în conformitate cu Termenii de referință pentru Comitetul Director, care fac parte integrantă din prezentul acord (Anexa B);
g) Oferă, în cooperare cu Cancelaria de Stat, sprijin pentru facilitarea vizelor și autorizațiilor necesare experților care lucrează în cadrul proiectului;

h) Asigură, în cooperare cu Cancelaria de Stat, scutirea de la plata impozitelor, taxelor vamale, taxelor şi altor plăţi obligatorii pentru toate echipamentele, serviciile, vehiculele şi materialele finanţate pe bază de grant, precum şi alte facilităţi, astfel cum se specifică în Acordul dintre Guvernul Republicii Moldova şi Guvernul Confederaţiei Elveţiene privind asistenţa umanitară şi cooperarea tehnică, la care se face trimitere în preambulul prezentului acord. Scutirea se aplică, de asemenea, instituţiilor subcontractate în cadrul proiectului şi/sau altor contribuţii terţe la activităţile proiectului.

Articolul 4 Condiţii de suspendare

(1) Condiţii de suspendare a contribuţiei elveţiene
În cazul în care angajamentele asumate de Parlamentul Republicii Moldova, în conformitate cu articolul 3, nu sunt îndeplinite în termenul stabilit pentru finalizarea sarcinilor, SDC poate suspenda Proiectul cu efect imediat. În această situaţie, SDC poate rezilia prezentul acord, acordând un preaviz de o lună sau stabilind o altă dată pe care o consideră cea mai adecvată (această perioadă nu va fi mai scurtă decât termenul prevăzut la articolul 10).

(2) Condiţii pentru suspendarea contribuţiei Republicii Moldova
În cazul în care angajamentele asumate de SDC, în conformitate cu articolul 2, nu sunt îndeplinite în termenul stabilit pentru finalizarea sarcinilor, Parlamentul Republicii Moldova poate suspenda proiectul. În această situaţie, Parlamentul Republicii Moldova poate rezilia prezentul acord, acordând un preaviz de o lună sau stabilind o altă dată pe care o consideră cea mai adecvată (această perioadă nu va fi mai scurtă decât termenul prevăzut la articolul 10).

Articolul 5 Clauza anticorupţie

În cadrul prezentului acord, părţile nu propun, direct sau indirect, beneficii de orice natură. Acestea nu acceptă nicio astfel de propunere. Orice comportament corupt sau ilegal reprezintă o încălcare substanţială a prezentului acord şi justifică rezilierea acestuia şi/sau recurgerea la măsuri corective în conformitate cu legislaţia aplicabilă.

Articolul 6 Achiziţionarea de bunuri şi servicii

(1) Achiziţionarea de bunuri şi servicii care urmează să fie finanţate din veniturile fondurilor elveţiene se efectuează în conformitate cu procedurile şi normele elveţiene în materie de achiziţii publice. Bunurile achiziţionate sunt livrate direct Parlamentului Republicii Moldova, Secretariatului acestuia şi structurilor conexe , în conformitate cu contractele semnate şi cu normele de achiziţii respective.

(2) Pe durata Proiectului, bunurile furnizate din fondurile SDC pentru a fi utilizate în cadrul Proiectului rămân la dispoziţia nerestricţionată a Proiectului şi nu pot fi deturnate de la Parlamentul Republicii Moldova, Secretariatul acestuia şi structurile conexe fără aprobarea prealabilă scrisă a SDC.

(3) Parlamentul Republicii Moldova, Secretariatul acestuia şi structurile conexe ţin un inventar corespunzător al bunurilor respective. Inventarul trebuie actualizat trimestrial, cu indicarea statutului, a persoanei responsabile şi a locaţiei fiecărui obiect în parte.

(4) În cazul în care, din orice motiv, proiectul ar trebui să fie întrerupt, utilizarea bunurilor furnizate cu contribuţia elveţiană va fi decisă în scris de către părţi.

(5) La sfârşitul proiectului, ambele părţi convin în scris cu privire la proprietatea şi utilizarea bunurilor furnizate şi care nu au fost încă predate în timpul proiectului.

(6) Achiziţionarea de bunuri şi servicii care urmează să fie finanţate prin sprijinul direct acordat Parlamentului Republicii Moldova se efectuează în conformitate cu legislaţia naţională privind achiziţiile publice din Republica Moldova.

(7) Bunurile achiziționate prin intermediul sprijinului direct acordat Parlamentului Republicii Moldova vor fi considerate proprietate a Parlamentului și vor fi înregistrate în contabilitatea acestuia.

Articolul 7 Raportarea și alte proceduri de implementare

(1) Părțile organizează reuniuni periodice ale comitetului director (cel puțin de două ori pe an) pentru a monitoriza și evalua implementarea proiectului, precum și eficiența, eficacitatea și impactul ajutorului acordat. La sfârșitul fazei proiectului, o reuniune de evaluare finală analizează rezultatele obținute prin proiect.

(2) Parlamentul Republicii Moldova cooperează cu SDC și asistă în pregătirea auditurilor, a monitorizărilor și a evaluărilor impactului proiectului. Costul acestor activități este finanțat din fonduri elvețiene.

(3) Parlamentul Republicii Moldova furnizează SDC toate celelalte informații privind proiectul pe care SDC le poate solicita în mod rezonabil și permite reprezentanților elvețieni să viziteze proiectul și să inspecteze proprietatea, bunurile, înregistrările și documentele.

(4) Indiferent de rutinele de raportare convenite, părțile se informează reciproc cu promptitudine, în cazul în care apare o situație care face improbabilă desfășurarea proiectului conform celor convenite.

Articolul 8 Distribuirea prezentului acord

Părțile se angajează să distribuie copii ale prezentului acord tuturor autorităților și altor instituții implicate în implementarea proiectului sau care trebuie să fie informate în alt mod cu privire la conținutul acestuia.

Articolul 9 Anexe

Descrierea proiectului (anexa A) și termenii de referință ai comitetului director pentru proiectul "Consolidarea Democrației Parlamentare în Moldova (PADEM)" (anexa B) fac parte integrantă din prezentul acord.

Articolul 10 Dispoziții finale

(1) Prezentul acord intră în vigoare la 04.07.2025 și acoperă retroactiv perioada cuprinsă între 01.04.2025 și 31.03.2029. Acesta rămâne valabil până când ambele părți își vor îndeplini toate obligațiile care le revin în temeiul dispozițiilor prezentului acord.

(2) Oricare dintre părți are dreptul de a denunța prezentul acord cu un preaviz scris de o lună.

(3) În cazul în care evenimente de forță majoră (catastrofe naturale, etc.) împiedică executarea acordului, oricare dintre părți poate denunța acordul cu efect din momentul în care devine imposibilă executarea acestuia.

(4) Prezentul acord poate fi modificat prin schimb de scrisori la cererea oricăreia dintre părțile la acesta.

(5) Litigiile cu privire la interpretarea sau aplicarea dispozițiilor prezentului acord se soluționează prin negocieri diplomatice între părți.

Prezentul acord este formulat în două exemplare originale, în limbile engleză și română, ambele texte fiind egal autentice. În caz de diferențe de interpretare, versiunea în limba engleză a prezentului acord va fi de cea de referință.

Pentru Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare

G. Beltrani

Guido Beltrani
Director de cooperare

Loc Chișinău

Data 04.07.2025

Pentru Parlamentul Republicii Moldova

Igor Grosu
Președinte al Parlamentului Republicii Moldova

Loc Chișinău

Data 04.07.2025

Anexa A

DESCRIEREA PROIECTULUI

"Consolidarea democrației parlamentare în Republica Moldova (PADEM)"
Faza principală 1: 01.04.2025 - 31.03.2029 - 4 ani

Obiectiv general:	Îmbunătățirea performanței Parlamentului prin: a) consolidarea rolului de control parlamentar, b) creșterea calității procesului legislativ și c) optimizarea comunicării dintre Parlament și cetățeni.
Componentele proiectului:	Componenta 1: **Procesul legislativ** Componenta 2: **Supravegherea parlamentară** Componenta 3: **Reprezentare și comunicare**
Entitatea executantă:	DAI Global Belgia
Beneficiar:	Parlamentul Republicii Moldova
Buget total:	CHF 5'000'000, inclusiv CHF 400'000 sprijin direct pentru Parlamentul Republicii Moldova și CHF 200'000 pentru cooperarea cu Swiss Parliamentary Services (SPS), gestionate de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare SDC

I. ANALIZA CONTEXTULUI ȘI A SITUAȚIEI

Starea democrației din Republica Moldova reflectă un peisaj politic dinamic, dar fragil. Conform raportului pentru 2023 al Freedom House, țara menține un mediu electoral competitiv, iar libertățile de întrunire, de exprimare și de religie sunt în mare parte respectate. O mare parte a evoluției recente a Moldovei a fost determinată de aspirația sa de aderare la Uniunea Europeană, 50,38% dintre cetățeni susținând aderarea la UE în cadrul referendumului constituțional din 2024. Această ambiție a impulsionat reforme în domenii esențiale, precum justiția, combaterea corupției, achizițiile publice și îmbunătățirea mediului de afaceri. Cu toate acestea, progresele respective au adâncit, la rândul lor, diviziunile ideologice, alimentând polarizarea politică, alianțele schimbătoare și crizele recurente de guvernanță care continuă să modeleze dinamica puterii din țară. După cum se menționează în documentul "Moldova Country Economic Memorandum" 2023 al Băncii Mondiale, persistă provocări în materie de guvernanță, inclusiv deficiențe sistemice în administrația publică și sistemul judiciar, care împiedică consolidarea normelor democratice și a statului de drept. În plus, vulnerabilitățile economice și presiunile geopolitice, în special din partea Rusiei, complică procesul de reformă. Republica Moldova se confruntă cu disparități semnificative în materie de venituri, oportunități de ocupare a forței de muncă și dependență energetică.

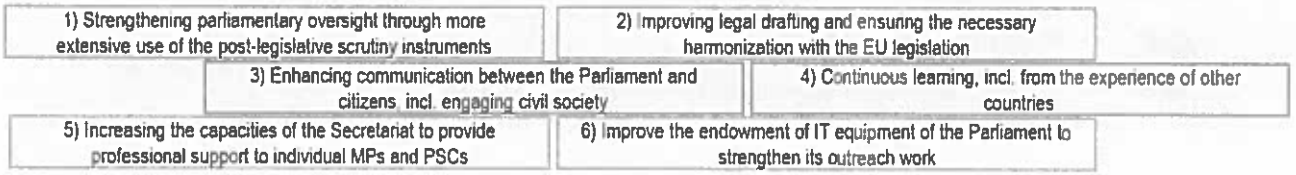
Complexitatea problemelor sociale și economice a fost agravată de fragmentarea partidelor politice, de practicile electorale dubioase, de modificările succesive ale legislației electorale și de boicotul parlamentului de către partidele de opoziție. În consecință, performanța Parlamentului, unul dintre cei trei piloni principali ai statului, a fost influențată semnificativ de toate aceste tendințe. La ultimele alegeri din 2021, trei partide au obținut locuri în Parlament: Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS) cu 63 de locuri, Blocul Electoral al Comuniștilor și Socialiștilor (BECS) cu 32 de locuri și Partidul Șor cu 6 locuri[1] . Viitoarele alegeri parlamentare din Moldova, programate pentru 2025, sunt cruciale, având potențialul de a redefini alinierea politică și direcția politică a națiunii.

Prin intermediul proiectului PADEM, Elveția intenționează să sprijine Parlamentul în extinderea în continuare a domeniului de aplicare a reformei, în special prin 6 domenii-cheie identificate de Secretariatul Parlamentului Republicii Moldova:

1) Consolidarea controlului parlamentar prin utilizarea mai extinsă a instrumentelor de control post-legislativ
2) Îmbunătățirea redactării legislative și asigurarea armonizării necesare cu legislația UE
3) Îmbunătățirea comunicării dintre Parlament și cetățeni, inclusiv prin implicarea societății civile
4) Învățarea continuă, inclusiv din experiența altor țări
5) Creșterea capacităților Secretariatului de a oferi sprijin profesional deputaților și consilierilor politici

[1] În iunie 2023, Curtea Constituțională a declarat Partidul Șor neconstituțional și a dispus dizolvarea sa imediată. În urma acestei hotărâri, cei cinci parlamentari ai Partidului Șor (cu excepția lui Șor însuși) au continuat să își exercite mandatele ca deputați independenți, fără dreptul de a se alătura altor fracțiuni parlamentare.

6) Îmbunătățirea dotării Parlamentului cu echipamente informatice pentru a consolida activitatea sa de informare și comunicare

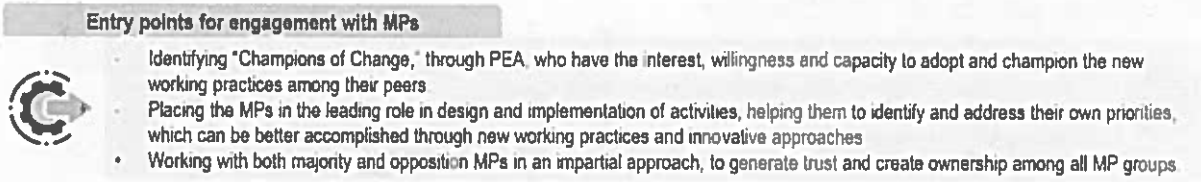

Intervenția propusă de proiectul PADEM este concepută în jurul a trei domenii tematice principale de sprijin, definite prin trei componente:

Componenta 1: Procesul legislativ
Componenta 2: Supravegherea parlamentară
Componenta 3: Reprezentare și comunicare

În cadrul celor trei componente, proiectul va lucra cu o serie de părți interesate, Parlamentul fiind principala. Abordarea pentru implicarea Parlamentului și a altor părți interesate cheie este prezentată mai jos.

Membri ai Parlamentului (deputați) - Parlamentul are în total 101 deputați. În special, legislatura actuală a Parlamentului include un număr record de femei deputate, 41 din 101 membri (40,6%), 55% dintre deputați fiind aleși pentru prima dată. În timp ce această reînnoire largă a componenței Parlamentului poate fi o sursă de idei noi și poate aduce energie nouă, lipsa de experiență a deputaților poate deveni, de asemenea, un factor dăunător în realizarea puterii depline a Parlamentului, din cauza lipsei de capacități, precum și a lipsei de capital politic pentru a examina deciziile și acțiunile executivului.

Măsuri introductive pentru implicarea deputaților

- Identificarea, prin intermediul PEA, a „Promotorilor schimbării" care au interesul, disponibilitatea și capacitatea de a adopta și promova noile practici de lucru în rândul colegilor lor.
- Acordarea unui rol principal deputaților în conceperea și implementarea activităților, ajutându-i să identifice și să abordeze propriile priorități, care pot fi realizate mai bine prin noi practici de lucru și abordări inovatoare.
- Colaborarea cu deputații din majoritate și din opoziție, într-o manieră imparțială, pentru a genera încredere și a crea un sentiment de apartenență în rândul tuturor grupurilor de deputați.

Secretariatul Parlamentului Republicii Moldova - Administrația parlamentară include aproximativ 300 de angajați din 30 de birouri, secretariate și departamente, care oferă sprijin organizațional, tehnic/de cercetare și IT pentru funcționarea parlamentului. În ciuda funcției sale cruciale, administrația parlamentară nu dispune de personal suficient, iar membrii personalului său sunt adesea necalificați pentru rolurile lor. Serviciul de cercetare parlamentară, de exemplu, este format din doar cinci membri ai personalului, insuficient pentru a oferi deputaților un sprijin de calitate în

ceea ce privește domeniul larg de aplicare al legislației și funcțiile de control. Având în vedere cerințele crescute ale procesului de apropiere de UE, acest deficit de capacitate nu va face decât să se adâncească.

Entry points for engagement with parliamentary administration

- Working with parliamentary administration in a participatory and inclusive manner to help identify priorities and sustainable strategies for capacity strengthening
- At the start of the project, concentrating efforts to help parliamentary administration deliver on their existing tasks more efficiently, to reduce burden before introducing new tasks/working processes.
- Facilitating improved cooperation and establishing more efficient working modalities between administration and the MPs

Măsuri introductive de colaborare cu administrația parlamentară

- Colaborarea cu administrația parlamentară printr-o abordare participativă și incluzivă, pentru a contribui la identificarea priorităților și a strategiilor durabile de consolidare a capacităților.
- La începutul proiectului, concentrarea eforturilor pentru a ajuta administrația parlamentară să își îndeplinească mai eficient sarcinile existente, pentru a reduce povara înainte de introducerea sarcinilor/proceselor de lucru noi.
- Facilitarea îmbunătățirii cooperării și stabilirea unor modalități de lucru mai eficiente între administrație și deputați.

Comisiile parlamentare permanente (CPP) - CPP sunt organisme de lucru ale parlamentului. Acestea sunt constituite din deputați reprezentând toate partidele politice, iar fiecare CPP este responsabil pentru un anumit sector tematic. În prezent, există 11 comisii parlamentare permanente, un deputat având dreptul de a participa la un singur CPP. CPP au un rol-cheie în elaborarea legislației (inclusiv controlul pre-legislativ) și în supraveghere. CPP pot avea subcomisii, comisii speciale și comisii de anchetă. Deși CPP dispun de o gamă largă de funcții și posibilități de a influența elaborarea legislativă și controlul parlamentar, capacitățile lor, atât în ceea ce privește cunoștințele/aptitudinile, cât și instrumentele și serviciile de sprijin relevante, sunt încă subdezvoltate.

Entry points for engagement with PSCs

- Facilitating cooperation and building trust between government and opposition members in the PSCs to strengthen PSC cohesion.
- Incentivising the selected PSCs to identify and formulate their own visions for change, including priority policy areas, short and long-term objectives, and define their change path as basis for project support
- Using a co-design and inclusive approach to formulate tailored support strategies to each PSC, based on their change paths.
- Showing proof of concept through pilot actions, as a foundation for wider upscaling.
- Using Change Champions to promote success stories and uptake of new ideas among other PSCs.

Măsuri introductive de interacțiune cu CPP

- Facilitarea cooperării și consolidarea încrederii între membrii guvernului și ai opoziției în cadrul CPP, pentru a consolida coeziunea CPP.
- Stimularea CPP selectate să identifice și să formuleze propriile viziuni pentru schimbare, inclusiv domeniile politice prioritare, obiectivele pe termen scurt și lung, și să definească calea către schimbare, ca bază pentru sprijinirea proiectelor.
- Utilizarea unei abordări incluzive și de proiectare comună pentru a formula strategii de sprijin adaptate fiecărui CPP, pe baza căilor lor către schimbare.
- Demonstrarea viabilității conceptului prin acțiuni-pilot, ca bază pentru extinderea la scară mai largă.
- Utilizarea promotorilor schimbării pentru a promova poveștile de succes și adoptarea de noi idei în rândul altor CPP.

Alte părți interesate ale proiectului	
Guvernul Republicii Moldova	Guvernul este o parte interesată indirectă cheie pentru proiect, deoarece joacă un rol crucial în pregătirea și prezentarea proiectelor de lege către parlament, precum și în funcția de supraveghere a parlamentului. Înțelegerea dinamicii puterii dintre guvern și parlament este esențială pentru ca proiectul să poată mobiliza sprijin și să creeze un sentiment de asumare a reformelor aduse de proiect. Implementarea periodică a analizelor de economie politică (AEP) și facilitarea continuă vor fi elementele-cheie ale abordării proiectului în navigarea pe aceste echilibre de putere.
Agenții independente de supraveghere	Agențiile independente de supraveghere sunt un partener esențial al proiectului, în special pentru activitățile componentei 2. Echipa de proiect va facilita cooperarea și consolidarea rețelelor între parlament și ombudsman, instituția de audit și consiliul concurenței (printre altele) pentru a crea mecanisme eficiente de utilizare a cercetărilor/rapoartelor acestora în vederea consolidării funcției de supraveghere a parlamentelor.
Societatea civilă și cetățenii	Transparența activității parlamentare și deschiderea față de societatea civilă și cetățeni sunt cerințe esențiale pentru o guvernare cu adevărat democratică. În cadrul componentei 3 a proiectului, Organizațiile Societății Civile (OSC) vor fi principalele părți interesate, ale căror contribuții și sugestii vor fi solicitate pentru a găsi cele mai potrivite soluții pentru o mai bună comunicare între parlament și cetățeni. Unele dintre principalele OSC care activează în acest sector includ Asociația Promo-LEX, Expert Group și altele.
Partide politice	Partidele politice joacă un rol esențial în modelarea vieții parlamentare. De regulă, toți deputații sunt membri ai unuia dintre partidele politice și sunt adesea obligați să urmeze liniile partidului cu privire la diferite aspecte politice și legislative și la activitatea parlamentară în general. Economia politică a legăturilor de partid dintre deputații majoritari și guvernul executiv trebuie să fie luată în considerare în toate acțiunile proiectului referitoare la controlul pre-legislativ și la controlul parlamentar.
Media	Rolul mass-media în sensibilizarea și formarea opiniei publice cu privire la activitatea și rolul parlamentului nu trebuie subestimat. Comunicarea eficientă și relațiile cu mass-media din partea proiectului, precum și sprijinul acordat Parlamentului în funcțiile sale de PR sunt elemente importante pe care proiectul trebuie să le ia în considerare pe parcursul implementării sale.
Swiss Parliamentary Services (SPS)	SPS s-a angajat să sprijine implementarea proiectului PADEM prin cooperare bilaterală în mai multe domenii. Proiectul PADEM include 200 000 CHF pentru cooperarea cu SPS, gestionați de SDC. Unitatea de facilitare a proiectului (UF) își va coordona îndeaproape activitățile cu SPS de la începutul implementării și va asigura angajamentul SPS pe întreaga durată a proiectului.
Alte proiecte de dezvoltare	Și alți parteneri de dezvoltare sprijină reformele din parlamentul Republicii Moldova. Cel mai notabil, acesta include noul proiect twinning al UE "Consolidarea capacităților Parlamentului Republicii Moldova și rolul acestuia în procesul de aderare la UE". Proiectul vizează consolidarea capacității instituționale a Parlamentului Republicii Moldova în contextul apropierii de UE, inclusiv îmbunătățirea funcțiilor legislative legate de UE, a capacităților de supraveghere, precum și îmbunătățirea mecanismelor de interacțiune a Parlamentului cu

cetățenii. UF va asigura o coordonare și o cooperare strânsă cu proiectul twinning pentru a concepe acțiuni care se consolidează reciproc. În plus, se propune înființarea unui grup de sprijin parlamentar ca mecanism de coordonare pentru a facilita schimbul cu toate intervențiile relevante sprijinite de donatori.

Obiectivele proiectului sunt aliniate cu prioritățile tematice ale Programului de cooperare elvețian pentru Moldova, în special cu domeniul tematic prioritar Guvernare și coeziune socială, și cu prioritatea de guvernare a SDC de a sprijini parlamentele reprezentative, eficiente și responsabile. Proiectul se va baza pe cooperarea tematică deja existentă între inițiativele finanțate de Elveția în Moldova și o serie de CPP. Sprijinul va fi completat de cooperarea cu Swiss Parliamentary Services, care vor fi angajate de la începutul proiectului pentru a îmbunătăți colaborarea și transferul de cunoștințe între cele două parlamente.

II. DOMENIUL DE APLICARE ȘI STRATEGIA PROIECTULUI

Proiectul PADEM este bine poziționat pentru a aborda provocările parlamentare din Moldova prin adoptarea unei abordări transformative, încercând să abordeze problemele structurale, cum ar fi controlul legislativ limitat și colaborarea între partide. Proiectul PADEM va acționa printr-o abordare multidimensională pentru:

- Consolidarea capacităților Parlamentului în ce privește cunoștințele și competențele în materie de proces legislativ, control parlamentar, reprezentare și comunicare, inclusiv cunoștințele din alte parlamente naționale, prin formare, coaching, mentorat și schimburi inter pares
- Furnizarea de sprijin tehnic direcționat pentru acțiuni pilot și de extindere
- Promovarea culturii schimbării și facilitarea adoptării de noi abordări
- Promovarea și facilitarea coeziunii și dialogului în cadrul parlamentului, în special colaborarea între partide, pentru a consolida parlamentul ca instituție

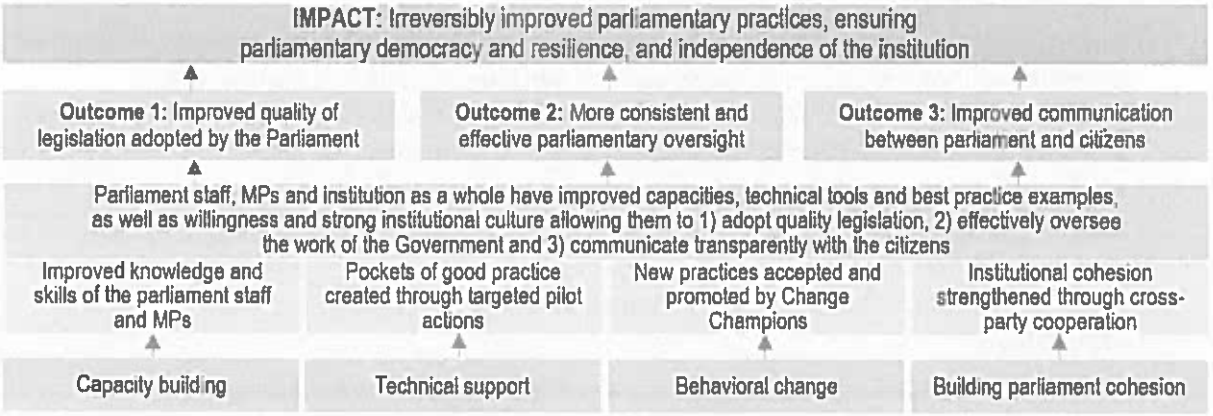
Teoria de schimbare a proiectului

- **În cazul în care** este practic și aplicabil, se oferă sprijin grupurilor-cheie de părți interesate parlamentare, care combină consolidarea capacităților, reforma procedurală, echipamente moderne și noi practici de lucru, completate de sprijin de facilitare pentru promovarea culturii schimbării (prin colaborarea cu campionii schimbării)
- **Apoi,** proiectul poate crea mici spații pentru bune practici, dezvoltând noi tehnici, construind expertiză politică, încurajând cooperarea între partide și promovând transparența și implicarea civică în procesul decizional, împuternicind în același timp campionii schimbării să promoveze adoptarea noilor practici și să faciliteze gestionarea schimbării
- **Deoarece** îmbunătățirea competențelor, a normelor și a practicilor pe baza stimulentelor aliniate și a tehnicilor integrate, promovate din cadrul structurilor parlamentare de către campionii schimbării motivați și abilitați, creează beneficii reciproce pentru diferitele organisme din cadrul Parlamentului în îndeplinirea funcțiilor lor legislative, de control și de reprezentare

Figura de mai jos prezintă o prezentare generală a rezultatelor preconizate și a impactului proiectului, pe baza teoriei schimbării și a structurii de intervenție propuse pentru proiect:

Impact: îmbunătățirea ireversibilă a practicilor parlamentare, asigurând democrația parlamentară și reziliența, precum și independența instituției	**Rezultatul 1:** Îmbunătățirea calității legislației adoptate de Parlament	Personalul Parlamentului, deputații și instituția în ansamblu au îmbunătățit capacitățile, instrumentele tehnice și exemplele de bune practici, precum și disponibilitatea și cultura	Îmbunătățirea cunoștințelor și competențelor personalului parlamentului și ale deputaților	Consolidarea capacităților

	Rezultatul 2: Control parlamentar mai coerent și mai eficient	instituțională puternică care le permit 1) să adopte o legislație de calitate, 2) să supravegheze în mod eficient activitatea Guvernului și 3) să comunice în mod transparent cu cetățenii.	Crearea de bule de bune practici prin acțiuni pilot specifice	Asistență tehnică
	Rezultatul 3: Îmbunătățirea comunicării dintre Parlament și cetățeni		Noi practici acceptate și promovate de promotorii schimbării	Schimbarea comportamentului
			Consolidarea coeziunii instituționale prin cooperarea între partide	Consolidarea coeziunii parlamentare

Proiectul este implementat de Unitatea de Facilitare, care va coordona implementarea tuturor activităților. Modalitatea de livrare a PADEM se bazează pe următoarele:

- **Identificarea participativă a nevoilor și elaborarea în comun a acțiunilor de sprijin** cu Parlamentul
- Pe baza acțiunilor concepute în comun, **elaborarea termenilor de referință și selectarea furnizorilor de servicii calificați** pentru furnizarea de asistență tehnică
- **Coordonarea și supravegherea furnizării serviciilor de către prestator și facilitarea procesului de învățare** din activitățile de asistență tehnică cu Parlamentul
- **Evaluarea acțiunilor pilot și elaborarea în comun a planurilor de extindere** cu Parlamentul
- **Facilitare și sprijin în materie de gestionare a schimbării** pentru Parlament pe parcursul întregului proces, promovând schimbarea comportamentală și adoptarea noilor practici (inclusiv prin intermediul "campionilor schimbării")

Mai jos este prezentat un set de principii directoare care fundamentează abordarea aplicată în executarea modalității de furnizare descrise:

Contextualizare	Inovație	Abordare de lucru

Înțelegerea economiei politice și dinamicii puterii pentru a facilita schimbarea transformativă	Furnizarea serviciilor de înaltă calitate și inovatoare	Implementare bazată pe părțile interesate
Management adaptativ	Inovație pentru impact	Imparțialitate
Incluziune și abordare sensibilă la conflict		Cooperare strânsă cu SDC, SPS și alți parteneri de dezvoltare

Contextualisation	Innovation	Working approach (putting staekholders in the driver seat)
Key principles of implementation	Key principles of implementation	Key principles of implementation
Understanding political economy and power dynamics to facilitate transformative change	High-quality and innovative service delivery	Stakeholder-driven implementation
Adaptive management	Innovation for impact	Impartiality
Inclusiveness and conflict-sensitive approach		Close cooperation with SDC, SPS and other development partners

- **Înțelegerea economiei politice și a dinamicii puterii pentru a facilita schimbarea transformativă** - **Înțelegerea** motivației și a stimulentelor actorilor-cheie, precum și a dinamicii politice și a puterii în cadrul Parlamentului și între Parlament și alte părți interesate este esențială pentru introducerea unei schimbări transformative pe termen lung care să fie condusă de părțile interesate. Implementarea sistematică **a analizei economiei politice (AEP)** va permite analizarea intereselor, ideilor, valorilor și stimulentelor care determină comportamentul părților interesate și va permite **identificarea celor mai eficiente puncte de intrare pentru proiect** în toate cele trei componente, implicând persoanele potrivite în modul potrivit. Schimbarea comportamentală este esențială pentru durabilitatea pe termen lung și pentru asigurarea adoptării de către beneficiari a noilor tehnici și procese. Pe baza PEA, proiectul va facilita schimbarea comportamentală prin **identificarea și colaborarea cu "campionii schimbării"**, cei care adoptă rapid schimbarea, care vor contribui la generarea interesului și a angajamentului față de procesele de schimbare în rândul colegilor lor.
- **Management adaptiv** - Proiectul va revizui și va ajusta în continuu activitățile pentru a răspunde nevoilor și pentru a valorifica oportunitățile de a crea impact. Folosind un cadru solid de monitorizare, evaluare și învățare (MEL) cu bucle clare de feedback, proiectul va evalua lecțiile învățate și își va adapta abordarea în funcție de necesități. Gestionarea adaptivă este esențială într-un proiect care utilizează intervenții pilot, în care învățămintele din fiecare proiect pilot sunt cruciale pentru extinderea sau modificarea acțiunilor. Începând cu proiectele pilot, proiectul va demonstra valoarea și fezabilitatea noilor abordări, încurajând adoptarea acestora de către beneficiari. Această abordare ne ajută, de asemenea, să evaluăm eficacitatea și eficiența acțiunilor, permițând scalarea sau abandonarea în timp util a strategiilor pentru o mai bună utilizare a resurselor și un impact mai bun. Gestionarea adaptivă va include, de asemenea, un cadru solid de gestionare a riscurilor.
- **Abordarea incluzivă și sensibilă la conflicte** - Toate activitățile din cadrul proiectului PADEM vor fi ghidate de principiile egalității de gen și incluziunii sociale (GESI), Leave No One Behind (Nu lăsați pe nimeni în urmă) și Conflict Sensitive Program Management (Gestionarea programelor sensibilă la conflicte). Proiectul va promova în mod activ egalitatea de gen și

incluziunea. În plus, proiectul va adopta o abordare sensibilă la conflicte, în special având în vedere diviziunile și conflictele interne din Republica Moldova, agravate de războiul rusesc din Ucraina și de influențele externe. Pe parcursul intervențiilor sale proiectul se va strădui să faciliteze dialogul și să consolideze coeziunea.

- **Furnizarea de servicii inovatoare și de înaltă calitate** - Calitatea expertizei tehnice este esențială pentru acest proiect, permițând accesul la cele mai actualizate și inovatoare cunoștințe și competențe și asigurând transferul de cunoștințe de la cele mai avansate parlamente de pe continentul european. Proiectul va oferi acces la o rețea largă de experți tehnici, organizații specializate, precum și la expertiza instituțională a altor parlamente europene. Acesta se va asigura că activitățile tehnice sunt încredințate celor mai calificați parteneri care pot introduce noi procedee, tehnologii și abordări inovatoare. Unitatea de facilitare va monitoriza îndeaproape și va asigura calitatea sprijinului tehnic acordat Parlamentului Republicii Moldova.

- **Inovare pentru impact** - Proiectul va oferi soluții inovatoare care maximizează impactul cu resurse limitate. Aceasta include încorporarea tehnologiilor digitale, a inteligenței artificiale (AI) și a noilor metode de furnizare a asistenței tehnice. Proiectul va colabora cu Centrul pentru Accelerare Digitală al DAI pentru a introduce tehnologii digitale avansate pentru implementarea proiectelor și se va baza pe experiența parlamentară a altor parlamente europene pentru a îmbunătăți funcțiile parlamentare cu ajutorul tehnologiei și al Inteligenței Artificiale.

- **Implementarea orientată către părțile interesate** - Intervenția plasează Parlamentul, ca principală parte interesată, în centrul implementării proiectului. Echipa de proiect acționează în calitate de unitate de facilitare, coordonând și co-proiectând activitățile cu Parlamentul Republicii Moldova. Procesul incluziv de co-proiectare este esențial pentru a consolida asumarea responsabilității și a sprijini procesul de schimbare. Prin împuternicirea campionilor schimbării în cadrul Parlamentului, proiectul va urmări să faciliteze impulsionarea reformelor din interior. Campionii schimbării vor promova abordări inovatoare, vor obține sprijin din partea colegilor și vor răspândi cele mai bune practici. Acest lucru asigură durabilitatea proiectului prin crearea unei rețele de deputați și personal angajat.

- **Imparțialitatea** - Angajamentul pe termen lung al proiectului va necesita măsuri imparțiale de consolidare a încrederii și includerea tuturor tendințelor politice în timpul implementării (respectarea statului de drept, a drepturilor omului etc.). O parte esențială a principiului imparțialității este angajamentul de a crea un spirit de cooperare și dialog în întregul spectru politic. În calitate de actor imparțial, proiectul va fi bine plasat pentru a media conflictele și a facilita cooperarea, consolidând rețelele dintre deputați, indiferent de partide, și contribuind la creșterea coerenței și forței Parlamentului ca instituție.

- **Cooperarea strânsă cu SDC, SPS și alți parteneri de dezvoltare** – Echipa proiectului se va consulta în mod regulat cu SDC privind aspectele strategice. În plus, proiectul va colabora îndeaproape cu SPS pentru a planifica și realiza acțiuni relevante.

Mai mult, proiectul PADEM va funcționa în complementaritate cu alte intervenții relevante ale donatorilor (inclusiv Proiectul twinning al UE, Sprijinul Parlamentului European pentru Parlamentul Republicii Moldova, ONU/Femei și PNUD Sprijinirea grupului femeilor deputate în Parlament). Se vor stabili mecanisme regulate de comunicare și coordonare pentru a valorifica sinergiile și a evita suprapunerile. Se propune organizarea și menținerea unui **grup de coordonare a sprijinului parlamentar**, ca mecanism de coordonare pentru proiecte, donatori și conducerea Parlamentului.

III. ACTIVITĂȚILE PROIECTULUI ȘI REZULTATELE PRECONIZATE

Componenta 1: Elaborarea legislației

Obiectivele principale ale proiectului în cadrul componentei 1 vor fi de a împuternici deputații și serviciile parlamentare pentru un rol mai activ în elaborarea legislativă, conform cadrului juridic existent (și cu orice noi modificări aduse de noul regulament de procedură atunci când va fi adoptat). Acest lucru va fi realizat prin intermediul celor trei activități descrise mai jos:

Activitatea 1.1 Proiectarea și furnizarea de pachete de dezvoltare profesională - Vor fi pregătite pachete cuprinzătoare de dezvoltare profesională cu ghiduri practice pentru a spori capacitățile deputaților și ale personalului parlamentar și pentru a-i ajuta să dobândească cunoștințe și abilități îmbunătățite privind toate aspectele activității lor. Având în vedere că alegerile parlamentare sunt programate în cursul primului an de implementare a proiectului, o inițiativă-cheie va fi colaborarea cu personalul parlamentar în vederea elaborării unui *program de formare introductivă pentru deputații nou aleși,* cu scopul de a-i ajuta pe legislatori să își sporească cunoștințele și competențele în îndeplinirea sarcinilor lor parlamentare. Manualul actual pentru deputați, care face parte din pachetul de bun venit, va fi revizuit și actualizat în continuare. Vor fi organizate cursuri de experți pe domenii de politică specifice, cu un calendar și un conținut concepute pentru a sprijini, de asemenea, implementarea a acțiunilor pilot cu CPP. Aceste cursuri vor include formare în domenii-cheie precum analiza legislativă și politică, controlul pre-legislativ și efectuarea de cercetări. Formarea privind controlul parlamentar va fi integrată în pachetele de dezvoltare profesională și va fi oferită în cadrul aceluiași pachet de lucru.

Pentru a maximiza impactul și a asigura o abordare personalizată, proiectul va efectua o **evaluare detaliată a nevoilor de capacitate ale Parlamentului** și, pe baza constatărilor, va pregăti caietul de sarcini pentru un furnizor de formare specializat care să pregătească și să furnizeze pachete complete de dezvoltare profesională, inclusiv: 1) formare introductivă pentru deputații nou selectați, 2) manual actualizat pentru deputați și 3) cursuri de specialitate pe domenii de politică specifice.

Activitatea 1.2 Pilotarea de noi abordări cu CPP privind controlul pre-legislativ și redactarea legislativă - Principala activitate de sprijin în cadrul componentei 1 va fi colaborarea **cu 2-3 CPP selectate** pentru a le ajuta să **piloteze procesele de control pre-legislativ pentru proiectele de lege necontencioase** și pentru a sprijini adoptarea treptată a noilor procese, prin intermediul campionilor schimbării. Proiectul va colabora cu conducerea parlamentară superioară pentru a identifica cele mai potrivite CPP pentru acțiuni pilot. Inițiativa va sprijini comisiile în obținerea de dovezi, consultarea părților interesate și a publicului larg și recomandarea de amendamente la proiectele legislative înainte ca acestea să fie prezentate oficial Parlamentului.

Va fi facilitat un **proces de co-proiectare**, în cadrul căruia **CPP-urile selectate vor prelua conducerea în definirea proiectelor de lege sau a politicilor pentru pilotarea examinării pre-legislative**, în conformitate cu planurile de lucru și prioritățile lor interne și vor formula **planuri de pilotare**. Proiectul va îndruma CPP cu privire la procesul și instrumentele pre-legislative, asigurându-se că nevoile de sprijin tehnic și de consolidare a capacităților sunt bine definite și că sunt alocate resurse adecvate pentru acțiunile de sprijin. Planurile de pilotare vor include în mod orientativ: 1) sprijin organizațional pentru CPP în ceea ce privește organizarea volumului lor de muncă, stabilirea de noi tehnici și îmbunătățirea calității analizei legislative; 2) sprijin pentru consolidarea capacităților (inclusiv formare, sprijin la locul de muncă și mentorat); 3) sprijin tehnic și organizațional pentru planificarea și realizarea acțiunilor pilot (acesta ar putea include, de exemplu, elaborarea unui manual/procedură standard de operare privind organizarea audierilor și consultărilor publice); 4) învățare reciprocă de la parlamentarii europeni.

Pe baza planurilor pilot, echipa va elabora Caietul **de sarcini pentru selectarea furnizorilor de servicii** care să ofere sprijin tehnic și de consolidare a capacităților. Proiectul va **supraveghea și monitoriza furnizarea de asistență tehnică de către furnizorii internaționali de servicii calificați** și va **facilita procesul de învățare și adoptarea de noi practici în rândul personalului PSC**. La finalizarea primelor

proiecte pilot, proiectul va contribui la pregătirea rapoartelor privind lecțiile învățate și a unui **plan de extindere a acțiunilor pilot.**

Activitatea 1.3 Sprijin pentru consolidarea capacităților profesionale de cercetare ale Parlamentului și îmbunătățirea cooperării Parlamentului cu agențiile independente de supraveghere - Proiectul va angaja un contractant specializat pentru a evalua măsura în care serviciul de cercetare al Parlamentului funcționează ca un furnizor eficient de cercetare pentru legislativ și pentru **a dezvolta o foaie de parcurs cuprinzătoare pentru îmbunătățirea acestuia**, asigurând un proces legislativ robust și eficient. Aceasta va include colaborarea strânsă cu Departamentul de cercetare al Parlamentului pentru a consolida capacitățile acestuia de a furniza date relevante și în timp util. În plus, furnizorul de servicii va evalua modul în care instituțiile independente de reglementare și supraveghere din Moldova își exercită rolurile și responsabilitățile, precum și interacțiunea acestora cu Parlamentul. Evaluarea va identifica strategii de sporire a independenței și responsabilității acestor instituții și va **recomanda inițiative pentru ca Parlamentul să își îmbunătățească angajamentul și colaborarea cu acestea**. Vor fi organizate cursuri de formare pentru deputați și personalul parlamentar pe teme legate de îmbunătățirea serviciului parlamentar de cercetare.

Componenta 2: Supravegherea parlamentară

Proiectul va oferi sprijin pentru consolidarea capacităților de supraveghere și control post-legislativ, va consolida sistemele de sprijin pentru supravegherea financiară și va sprijini angajamentul între partide. Similar componentei 1, proiectul va lucra cu campionii schimbării identificați în cadrul Parlamentului.

Activitatea 2.1 Sprijinirea înființării și operaționalizării unui birou de control post-legislativ - UF va elabora caietul de sarcini și va angaja un furnizor de servicii calificat pentru a ajuta UF și Parlamentul să facă primii pași în vederea înființării unui birou de control post-legislativ (PLS) în cadrul Parlamentului (în colaborare cu SPS). Acest proces va începe cu o **evaluare** aprofundată **a domeniului de aplicare și a nevoilor** pentru a identifica resursele, competențele și infrastructura necesare pentru funcționarea eficientă a acestui birou. Colaborând îndeaproape cu conducerea Parlamentului, cu președinții de comisii și cu personalul, proiectul va încerca să definească mandate clare și domenii de interes pentru Oficiu, asigurând alinierea la obiectivele mai largi ale supravegherii și responsabilității parlamentare. Pentru a crea capacitatea și cadrele necesare, furnizorul de servicii va organiza ateliere și sesiuni de formare specifice, bazându-se pe expertiza SPS. Aceasta va include crearea de modele de raportare și de mecanisme de urmărire a constatărilor, asigurându-se că rezultatele biroului sunt realizabile și cu impact.

Activitatea 2.2 Conceperea și implementarea a acțiunilor pilot privind controlul post-legislativ - Proiectul va colabora cu CSP selectate pentru a operaționaliza cooperarea cu Biroul PLS și pentru a pilota acțiuni inovatoare privind controlul post-legislativ. Acest lucru se va realiza prin utilizarea unei abordări similare activității 1.2 (selectarea indicativă a 3 CSP, co-proiectarea și angajarea unui furnizor de servicii). Furnizorul de servicii va oferi sprijin CPP-urilor selectate, inclusiv prin consiliere tehnică, sprijin organizațional și asistență la locul de muncă. UF va supraveghea furnizarea serviciilor, va facilita învățarea și adoptarea de noi practici și va facilita elaborarea unui **plan de extindere**.

Activitatea 2.3 Sprijinirea serviciilor parlamentare relevante pentru conceptualizarea și dezvoltarea unui sistem eficient de urmărire și monitorizare a tuturor cererilor trimise guvernului - Pe baza exemplelor de sisteme similare din parlamentele statelor europene, proiectul va mobiliza expertiza pentru a colabora cu serviciile parlamentare relevante în vederea dezvoltării unui **concept pentru sistemul de urmărire și monitorizare a tuturor cererilor trimise guvernului**, care va fi apoi **operaționalizat prin implicarea serviciilor IT relevante**. Furnizorul de servicii selectat va asigura, de asemenea, **formarea personalului** cu privire la utilizarea sistemului și va elabora **manuale de utilizare** relevante. După lansarea sistemului, echipa de proiect va oferi sprijin consultativ permanent pentru a

monitoriza utilizarea sistemului și a facilita adoptarea acestuia de către întregul personal parlamentar relevant.

Activitatea 2.4 Sprijin pentru conceptualizarea, evaluarea fezabilității și operaționalizarea unui Birou de supraveghere a bugetului - Proiectul va examina exemplele de succes ale unităților similare din statele europene și va pregăti un **document de opțiuni** cu recomandări privind cele mai potrivite opțiuni pentru contextul și capacitățile Republicii Moldova. Acesta va constitui baza pentru lansarea unui **proces de co-proiectare** cu Parlamentul, identificarea responsabilităților și structurii dorite ale Biroului de supraveghere a bugetului și pregătirea **caietului de sarcini pentru un studiu de fezabilitate privind înființarea Biroului**. Echipa de proiect va discuta constatările cu Parlamentul și va oferi consultanță tehnică cu privire la acțiunile ulterioare. În cazul în care se convine să se procedeze la înființarea Oficiului, UF va sprijini procesul. Aceasta ar putea include **angajarea unui consultant specializat care să ofere asistență pentru toate sarcinile legate de înființarea biroului,** precum și **achiziționarea echipamentului IT necesar** pentru funcționarea acestuia. UF va fi responsabilă de elaborarea în comun a foii **de parcurs pentru înființarea Biroului de supraveghere bugetară,** precum și de angajarea și supravegherea prestatorului de servicii.

Activitatea 2.5 Sprijinirea angajamentului transpartinic prin intermediul platformelor de dialog și grupărilor transpartinice - Angajamentul transpartinic este esențial pentru consolidarea rolului de supraveghere al Parlamentului și pentru reducerea diviziunilor politice care duc adesea la luarea unor decizii unilaterale. Proiectul va încuraja acest angajament prin inițiative precum promovarea emancipării politice a femeilor. Proiectul va începe prin consultarea femeilor parlamentare pentru a evalua interesul și a sensibiliza cu privire la inițiative precum auditul de gen, bugetarea sensibilă la gen și analiza politicilor de gen. Proiectul va identifica potențiali campioni ai schimbării în rândul femeilor deputate care pot conduce grupuri informale ale grupurilor parlamentare pentru a lansa aceste eforturi și a sprijini inițiativele pilot. Pe baza lecțiilor învățate din aceste inițiative, proiectul poate sprijini deputații în revizuirea proceselor parlamentare formale pentru a integra aceste mecanisme.

Proiectul poate facilita, de asemenea, restabilirea unei secțiuni a Organizației Mondiale a Parlamentarilor Împotriva Corupției (GOPAC), pentru a crea o platformă prin care parlamentarii să se implice în eforturile internaționale de combatere a corupției, să facă schimb de experiență și să adopte strategii dovedite de combatere a corupției.

Componenta 3: Reprezentare și comunicare

Componenta 3 este dedicată îmbunătățirii transparenței activității Parlamentului și consolidării comunicării cu cetățenii și societatea civilă. Acest lucru se va realiza prin intermediul a două direcții de lucru interconectate - introducerea de inițiative pentru îmbunătățirea comunicării cu cetățenii, precum și îmbunătățirea infrastructurii IT a Parlamentului și sporirea utilizării tehnologiilor digitale și a IA.

Activitatea 3.1 Îmbunătățirea capacității Parlamentului de a interacționa cu publicul: Proiectul va juca un rol esențial în facilitarea dezvoltării **Strategiei de comunicare și sensibilizare a Parlamentului**, cu scopul de a îmbunătăți capacitatea Parlamentului de a interacționa cu publicul și de a revizui structurile/procedurile existente pentru a crește eficiența generală. Proiectul va sprijini implementarea acestei strategii prin oferirea **de formare și dezvoltare profesională pentru deputați și personal**, oferindu-le competențele necesare pentru a promova un proces legislativ mai transparent, mai incluziv și bazat pe dovezi.

Proiectul va contribui la consolidarea capacității Centrului de informare și vizitare al Parlamentului. Acțiunile de consolidare a capacității Centrului vor fi bazate pe o **evaluare participativă a nevoilor, realizată împreună cu personalul acestuia** în prima etapă a proiectului. Pe baza evaluării, sprijinul

potențial poate include modernizarea Centrului cu afișaje digitale, chioșcuri interactive, resurse multilingve și conținut educațional privind funcțiile parlamentare.

Activitatea 3.2 Sprijinirea parlamentului în vederea introducerii tehnologiilor digitale și a inteligenței artificiale pentru a spori transparența - Proiectul va angaja **consultanți IT** pentru a evalua infrastructura IT actuală, nivelul de pregătire pentru utilizarea soluțiilor IT avansate și a inteligenței artificiale și va pregăti **raportul de evaluare a pregătirii digitale** cu recomandări pentru îmbunătățirea infrastructurii IT. O atenție deosebită va fi acordată propunerii de soluții la problema lipsei de acces la codul sursă pentru sistemul informatic e-Parlament. Pe baza acestui raport, proiectul va colabora îndeaproape cu personalul Parlamentului pentru a ajunge la un acord și a sprijini implementarea acțiunilor de îmbunătățire a utilizării tehnologiilor digitale. Proiectul va elabora o foaie **de parcurs privind transformarea digitală** orientată spre acțiune **pentru Parlament**, care, după aprobare, va ghida activitățile viitoare ale proiectului în această privință. Sprijinul ar putea include **angajarea unor firme de consultanță în domeniul transformării digitale** pentru a dezvolta și implementa soluții digitale inovatoare, precum și **achiziționarea de echipamente IT**.

IV. ÎNFIINȚAREA ORGANIZAȚIEI

DAI, partenerul de implementare va înființa o unitate de facilitare pentru implementarea proiectului, care va fi responsabilă de coordonarea generală a proiectului, de proiectarea activităților împreună cu Parlamentul și de angajarea și supravegherea furnizorilor de servicii. DAI este responsabilă de gestionarea generală a contractelor și de coordonarea cu SDC. Activitățile implementate de Swiss Parliamentary Services vor fi gestionate direct de SDC - și nu de DAI.

Șeful de echipă al UF va fi responsabil pentru gestionarea UF, coordonarea activităților proiectului, facilitarea procesului de gestionare a schimbării în cadrul Parlamentului, coordonarea furnizorilor de servicii, stabilirea și menținerea colaborării cu alte proiecte, precum și legătura cu SDC și SPS.

Liderii de componente vor fi responsabili de gestionarea celor trei componente ale proiectului, sub supravegherea șefului de echipă. Aceștia vor:

- Conduce procesul participativ de analiză a nevoilor și de co-proiectare, împreună cu personalul Parlamentului și cu deputații, în vederea elaborării activităților de asistență tehnică.
- Pregăti caietul de sarcini și conduce procesul de angajare și supraveghere a furnizorilor de servicii.
- Facilita procesul de învățare din activitățile tehnice și definirea planurilor de extindere.
- Facilita gestionarea schimbării și adoptarea celor mai bune practici, în colaborare cu promotorii schimbării.

Abilitățile de facilitare ale UF vor juca un rol esențial în asigurarea atingerii obiectivelor proiectului.

Echipa UF va fi sprijinită de **asistenții tehnici ai DAI și de consultanții pe termen scurt** cu expertiză specializată în domenii transversale cheie care vor facilita elaborarea și implementarea eficientă a proiectului.

TERMENI DE REFERINȚĂ
Comitetul director al proiectului
"Consolidarea Democrației Parlamentare în Moldova" (PADEM)

Guvernul Elvețian prin Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC) finanțează Proiectul "Consolidarea Democrației Parlamentare în Moldova" (PADEM). Principalele părți interesate au elaborat obiectivele și rezultatele proiectului în strânsă consultare. Acești termeni de referință sunt elaborați pentru a inițiа înființarea Comitetului director (Steering Committee) (CD) al proiectului în vederea asigurării unei bune guvernanțe a proiectului.

1. **Scopul general al comitetului director:**

Scopul CD este de a supraveghea și ghida în mod constructiv planificarea, implementarea, raportarea și evaluarea proiectului PADEM.

2. **Componența comitetului director:**

CD este format din:

- Un reprezentant al Biroului de Cooperare al Elveției (SCO) în Moldova (co-președinte);
- Un reprezentant al conducerii Parlamentului Republicii Moldova (co-președinte);
- Un reprezentant al Secretariatului Parlamentului Republicii Moldova (exercită funcția de co-președinte în absența membrului menționat anterior).

Componența CD poate fi extinsă la o etapă ulterioară prin includerea reprezentanților comisiilor permanente parlamentare selectate.

Cancelaria de Stat va delega un reprezentant la ședințele CD care va avea rol de observator (adică fără drept de vot). Părțile interesate care au legătură cu proiectul PADEM sau sunt parteneri în programul de țară al SDC pot, de asemenea, să participe la ședințele CD pe post de observatori.

Reprezentanții comisiilor parlamentare permanente și ai ONG-urilor pot fi invitați la CD în calitate de observatori, la cererea oricăruia dintre co-președinți. Alte părți interesate relevante pot fi invitate la ședințele CD în calitate de observatori sau cei care contribuie, la cererea oricăruia dintre co-președinți.

3. **Frecvența ședințelor:**

CD are cel puțin două ședințe ordinare pe an. Oricare dintre copreședinții CD poate convoca ședințe ad-hoc suplimentare - inclusiv în format online - în cazul în care există o justificare suficientă.

4. **Organizarea ședințelor comitetului director:**

Ședința CD este co-prezidată de reprezentantul conducerii Parlamentului Republicii Moldova (în lipsa acestuia de reprezentantul Secretariatului Parlamentului Republicii Moldova) și de reprezentantul SCO Moldova. Unitatea de Facilitare (UF) a proiectului PADEM asigură funcția de secretariat. În acest rol, UF trebuie să 1) organizeze ședințele – inclusiv redactarea ordinii de zi, trimiterea invitațiilor și a documentelor aferente cu cel puțin două săptămâni înainte de ședințe; 2) întocmească procese-verbale în timpul ședinței; 3) redacteze și trimită procesul-verbal al ședinței.

5. **Principalele funcții ale Comitetului director sunt următoarele:**

- Aprobă Planul Anual de Operațiuni (YPO - *Yearly Plan of Operations*).
- Aprobă rapoartele de progres ale proiectului, în conformitate cu YPO.

- Oferă orientare generală cu privire la mediul politic şi instituţional al proiectului PADEM.
- Oferă sprijin consultativ pentru UF în responsabilităţile sale de implementare a proiectului PADEM.
- Monitorizează implementarea proiectului PADEM pentru a verifica dacă acesta este pe drumul cel bun în vederea atingerii obiectivelor sale.
- Acţionează ca legătură şi reţea între entităţile şi organizaţiile reprezentate şi proiect şi asigură un flux eficient de informaţii între proiectul PADEM şi părţile interesate.

Membrii CD sunt invitaţi să contacteze în orice moment UF al proiectului PADEM cu întrebări şi sugestii legitime. UF a proiectului PADEM va căuta un dialog activ cu membrii SD ori de câte ori este oportun.

6. **Decizii ale comitetului director:**

Pentru luarea deciziilor e nevoie de prezenţa a cel puţin 2/3 din membrii CD. Ca regulă generală, deciziile sunt luate prin consens.

Atunci când sunt convocate şedinţe ad-hoc suplimentare, formatul aprobării tacite poate fi aplicat pentru luarea deciziilor. Documentele relevante pentru decizie sunt distribuite tuturor membrilor CD şi sunt considerate aprobate atunci când niciun membru al CD nu îşi exprimă obiecţia în cadrul unei şedinţe ad-hoc sau în scris în termen de 5 zile lucrătoare.